

1874

Մ Է Ր

ԱՌ ՔՐԻԱՏՈՍ

معارف عامیه نظارت جلیله سنک ۲۷ ربیع الاول ۱۳۱۰ و ۷
تشرین اول ۳۰۸ تاریخی و ۹۲۲ نومرونی رخصتنامه سیله نشر اولمشدر
مصارفی آمریقان مسبونز شرکتی طرفندن تسوید اولندرق طبع اولمشدر

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

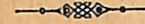
1892

232.9

V-43

232-9
U-43

ՍԷՐ ԱՌ ՔՐԻՍՏՈՍ

معارف عمومیہ نظارت جلیہ سنک ۲۷ ربیع الاول ۳۱۰ و ۷ تشرین اول
۳۰۸ تاریخی و ۹۲۲ نومرولی رخصتنامہ سیلہ شراولتشد

مصارفی آمریقان مسیونر شرکتی طرفندن تسویہ اولتدرق طبع اولتشد

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա՝ ՅԱԿՈԲ ՊՅՅԱՃԵԱՆ

1892

2010

2107

ՄԷՐ ԱՌՔՐԻՍՏՈՍ

Կ'ուզեմ քիչ մը խօսիլ ձեզ Պետրոսի առաջին թղթոյն առաջին գլխոյն ութերորդ համարին առաջին մասին մէջ գտնուած սա բառերուն վրայ. «Մն որ դուք չտեսած՝ կը սիրէք,» այսինքն՝ ղՅԽՈՒԱ, վասն զի նախընթաց բառերն են «Յիսուս ֆրիստոսի յայտնուելու ատենը:»

Մեր ֆրիստոս ահա մեր նիւթը:

Գիտէք թէ Պետրոս գրեց այս թուղթը այնպիսի անձանց որ ցրուեալ էին ի Պոնտոս, Գաղատիա, Կապադովկիա, Ասիա և Բիւթանիա: Որոշ չենք գիտեր թէ ուստի՝ գրուեցաւ այս թուղթը: Պետրոս կը յիշէ զԲաբելոն իբրև քաղաքն ուստի իւր շուրջ գտնուած անձինք զրկեցին բարեկեր. և շատեր կը կարծեն թէ այս թուղթը գրուեցաւ ի Բաբելոն, աշխարհի հռչակաւոր վաղեմի քաղաքն Եփրատի ափանց վրայ: Սակայն ուրիշներ կը կարծեն, և թերևս նոյնքան հաւանականութեամբ, թէ Պետրոս կը գործածէ Բաբելոն բառը մասնաւոր առմամբ իբրև նշանակ Հռոմայ քաղաքին, որ, նման վաղեմի մեծ Բաբելոնի, աշխարհի ոստանն էր, ուր ի միասին կը գրտնուէին զանազան լեզուք, կրօններ և ցեղեր:

39357-67

ինչպէս դուք, եթէ գտնուէիք ի Հռոմ, ձեր նամակին գլուխը կրնայիք գրել «Յաւիտեանական Քաղաք», վասն զի շատ անգամ այդպէս կը կոչուի այն, կամ եթէ գտնուէիք ի Ֆլորանս, կրնայիք գրել «Ծաղկանց Քաղաք», վասն զի այդու կը հասկցուի այն քաղաքը, կամ եթէ գրէիք Ամերիկայի Ուաշինկթըն քաղաքէն, կրնայիք դնել ձեր նամակին գլուխը «Մայրաքաղաք Միացեալ Նահանգաց» նոյնպէս կարելի է թէ առաքեալն գրեց այս նամակն Հռոմէ և կոչեց զՀռոմ «Քաբերոն», վասն զի իւր օրով կը ներկայացունէր զՀինն Քաբերոն: Սակայն ի՛նչ քաղաքէ ալ գրուած ըլլայ այս թուղթը, գիտենք թէ որո՞ց գրուեցաւ այն:

Գրուեցաւ իբր երեսուն տարի յետոյ քան Տեառն մերոյ մահը, գրուեցաւ Քրիստոսի հետևողներու որ ցրուած էին արևմտեան Ասիոյ մէջ. երբեք չէին տեսած զՏէրն, և սակայն ըստ բանի Պետրոսի կը սիրէին զնա: Ահա այս կէտին վրայ կ'ուզեմ քիչ մը խօսիլ ձեզ:

Երբ փոքրիկ տղայ էի, միշտ կ'ըսէին ինձ որ սիրեմ զԱստուած. օրէնք և կանոն էր այդ: Տարակոյս չունէի թէ ուղիղ կանոն էր, բայց չէի գիտեր թէ ի՛նչպէս պարտէի պահել զայն, վասն զի երբեք տեսած չէի զԱստուած: Նա կը թուէր ինձ հեռաւոր և անհուն, և այնչափ մեծ որ կը խորհէի թէ պի-

տի չզիջանէր խորհիլ իմ վրաս կամ կարեւորութիւն տալ ինձ: Կ'ըսէին ինձ թէ կը տեսնեմ զնա արևուն լուսոյն մէջ, բայց չէի կրնար սիրել արևուն լոյսը. թէ կը տեսնեմ զնա անձրևին մէջ, բայց չէի կրնար սիրել անձրևը. թէ կը տեսնեմ զնա որոտման և փայլատակման մէջ և գիշերուան աստղերուն մէջ, սակայն միշտ կը մտածէի թէ նա հեռի է ինձմէ: Չէի գիտեր թէ ի՛նչպէս պիտի յաջողէի, այսինքն՝ սրտիս մէջ ունենայի սէր առ Աստուած, սէր՝ զոր, կ'ըսէին ինձ թէ, անհրաժեշտ էր ունենալ: Յանկարծական լոյս մը, և մեծ լոյս մը, ստացայ երբ ըսին ինձ թէ Քրիստոս կը յայտնէ ինձ զԱստուած և թէ ես պարտիմ սիրել զԱստուած ոչ միայն ինչպէս կը յայտնուի նա բնութեան մէջ, ոչ միայն ինչպէս կը յայտնուի նա հոգւոյն մէջ, այլ և ինչպէս կը յայտնուի Քրիստոսով, որ է ստուգիչ բովանդակ սիրոյս արժանի էակ: Այս լուսաւորեց զիս մեծապէս: Եւ սակայն չէի գիտեր սիրել զՔրիստոս: Կը թուէր ինձ թէ նա էր վարդապետութիւն մանաւանդ քան անձնաւոր էակ մը, թէ նա էր նկարագրի և վարուց մանաւոր օրէնք մը ներկայացունող պարտականութեան կանոն մանաւանդ քան անձ մը զոր կարելի է ինձ ճանչնալ: Կը թուէր ինձ թէ նա էր անձ մը որ գոնէ մեռած գացած էր աշխարհէս, անձ մը որոյ կենսագրութիւնն էր իմ առջև՝ չորս առան-

ձին պատմութիւններու մէջ, անձ մը որոյ վրայ կրնայի սքանչանալ, զոր կրնայի պատուել, և զոր սակայն չէի կրնար սիրել իբրև բարեկամ մը որ ներկայ է այս աշխարհի մէջ: Գիտէի թէ սէրն ի՛նչ կը նշանակէ, ինչպէս ձեր մէջ ամէն ոք գիտէ, այսինքն՝ բարեկամի մը համար սրտին մէջ վառուած այն եռանդը, որով կը տաքնայ սիրաբը և կը զուարթանայ հոգին: Խանդաղատանք է այն առ բարեկամս, նման այն գորովոյն զոր կը զգանք առ մայր, առ հայր, առ քոյր և առ բարեկամս:

Արդ, թէ ի՛նչպէս կրնայի ունենալ այդ սէրն առ ֆրիստոս, առ այն էակն որոյ վերաբերեալ պատմութիւնները միայն, այսինքն՝ Աւետարանաց մէջ տեսնուած կենսագրութիւնը, ունէի իմ առջևս, դժուարին և շուտըցունող խնդիր էր ինձ համար: Ըսին ինձ թէ յայդմ մասին պարտիմ ապաւինիլ աստուածային շնորհաց օգնութեան. և այդ խրատը ճշմարիտ գտայ: Ըսին թէ պարտիմ աղօթիւք խնդրել Աստուծոյ շնորհքը և օգնութիւնը որպէս զի կարող ըլլամ ունենալ ֆրիստոսի սէրը. այդ ևս ճշմարիտ էր: Այսու ամենայնիւ, դժուարին էր ինձ հասկնալ թէ ի՛նչպէս պիտի տածէի սրտիս մէջ այսպիսի սէր առ նա որ ի վաղուց հետէ աներևութացած էր աշխարհէս: Բաւական ժամանակ յետոյ սկսայ հասկնալ ինչ որ դուք այժմ կը

սորվիք աւելի կանուխ թէ ֆրիստոս չէ մեռեալ, թէ նա է յարուցեալ, յերկինս համբարձեալ և յաւիտեան կենդանի է իբրև Բարեխօս մարդկան, այսինքն՝ իբրև Փրկիչ և Թագաւոր: Սորվեցայ նմանապէս ինչ որ դուք կը սորվիք այժմ թէ ֆրիստոս հեռի չէ մենէ, այլ ներկայ է մեզ, անտեսանելի, բայց իրօք ներկայ. ներկայ՝ արտմութեան ամէն տեսարանի մէջ, ներկայ՝ ուրախութեան ամէն տեսարանի մէջ, ուր իւր աշակերտք կը հաւաքուին և փառք կը մատուցանեն ահոր անուան: Սորվեցայ թէ որպէս զի սիրեմ զնա՝ պարտիմ ընել զնա յատուկ խորհրդածութեան առարկայ. ուրիշ խօսքով, պարտիմ խորհիւ անոր վրայ: Պարտիմ մտացս առջև բերել զնա, ինչպէս դուք սէր կը տածէք առ ձեր բարեկամս կամ բարեկամուհին, միշտ անոր վրայ խորհելով կամ մտածելով: Եթէ հեռի է նա ձեր տեսութենէն, կը խորհիք անոր վրայ, և թերևս կը թղթակցիք անոր հետ: Նոյնպէս մենք պարտիմք խորհիլ ֆրիստոսի վրայ, որ ներկայացուած է մեզ Աւետարանաց միջոցաւ, խորհիլ՝ որպէս զի արծարծի և նորոգուի մեր սէրն առ նա:

Չարմանալի է ֆրիստոսի վերաբերեալ նկարագրութիւնը զոր կը գտնենք Աւետարանաց մէջ: Չորս Աւետարաններ կան, և թերևս խորհիք երբեմն թէ այս Աւետարանք աւելի են քան զոր հարկ են մեզ: Ասոնք կը ներ-

կայացունեն մեզ զՔրիստոս ոչ մի տեսարանի մէջ միայն, այլ բազում տեսարանաց մէջ. կը ցուցնեն անոր զարմանալի և հրաշալի գործերը, նաև անոր յետին խոնարհութեան գործերը: Արդ, նայինք թէ ի՞նչ էր այս զանազան պատկերաց պատճառը: Եթէ խնդրէք դուք նկարչէ մը որ հանէ ձեր բարեկամին պատկերը, կամ եթէ ձեր հայրը կամ մայրը խնդրէ նկարչէն որ հանէ ձեր կենդանագիրը կտաւի վրայ, այսինքն՝ ողորկ մակերևութի վրայ, նկարիչը կը խնդրէ մի լուսանկար միայն և ոչ այլ ինչ. և ապա, եթէ բացակայ էք, կ'առնու լուսանկարը և կ'ընդօրինակէ զայն: Թերևս յետոյ տեսնէ զձեզ, և տեսնելով զձեզ՝ վրձինի նոր հարուածով կենդանութեան գրոշմ տայ կենդանագրին: Սակայն ինչ որ կը պահանջէ իրօք՝ ուրիշ բան չէ, բայց լոկ մի լուսանկար: Բայց դիպուք թէ արձան մը կը պահանջուի փոխանակ պատկերի որ կը շինուի հարթ մակերևութի վրայ, արձան մը՝ որուն պիտի նայուի ամէն կողմէ: Փանդակագործն յայնժամ կը խնդրէ պատկեր մը որ ներկայացունէ որոշեալ անձին երևոյթը, երբ նա կը դիտուի առջևի կողմէն. կը խնդրէ ուրիշ երկու պատկերներ որ ներկայացունեն նոյն անձին երևոյթը, երբ նա կը դիտուի աջ կողմէն և ձախ կողմէն. դարձեալ կը խնդրէ ուրիշ պատկեր մը որով ներկայացուի այն անձին գլխոյն ետևի կող-

ման երևոյթը. կը խնդրէ պատկերներ ամէն կարելի անկիւնէ առնուած: Կը խնդրէ հարիւր պատկեր փոխանակ միոյն զոր կը խնդրէ նկարիչը. վասն զի պիտի յօրինէ արձան մը որ այնուհետև ամենուն պիտի ներկայացունէ ճշդիւ այս անուն անձը, իւր կերպարանին և դիմաց բովանդակ վեհութեամբ, կենդանութեամբ, անուշութեամբ և բոլոր յատկութեամբք: Այո, կը կարօտի հարիւր լուսանկարի:

Բարի: Արդ, Քրիստոս պիտի ներկայացուի մեզ. պիտի ներկայացուի ո՛չ հարթ մակերևութի վրայ՝ միակ լուսանկարէ մը ընդօրինակուելով, այլ, ինչպէս կը պատկերանայ մեր մտաց առջև, տեսութեան ամէն կարելի անկիւնէ դիտուելով: Կ'ուզէք տեսնել թէ անոր ի՞նչպէս կը նայէր Փարիսեցին, ի՞նչպէս՝ Սաղուկեցին, ի՞նչպէս՝ Հերովդեսեանը. ի՞նչպէս կը նայէին Պիղատոս, զինուորք, Բեթանիացի Մարիամ, Փիւնիկ Ատորի կինը, Յովհաննէս, Յակոբոս, Պետրոս և բոլոր այլք, և ի՞նչպէս կը նայէին փոքր մանկունք: Կ'ուզէք տեսնել զՔրիստոս իւր բովանդակ կերպարանով և իւր բազմազան գործերով զորս կատարած է: Ահա այդ է զոր ինչ կ'ընեն Աւետարանք: Աւետարաններէն ոչ մին առանձինն կրնար այսպէս ներկայացունել մեզ զՔրիստոս, բայց միանալով կ'ամբողջացունեն Քրիստոսի նկարագրութիւնը, այնպէս որ նա է աչ-

խորհի համար աւելի իրական մի անձ և աւելի գեղեցիկ մի զօրութիւն քան որ և իցէ էակ զոր երբեք տեսած է աշխարհ: Այս պատճառաւ պարտիք խորհիլ անոր վրայ որպէս զի սիրէք զնա:

Հարկաւ կը խորհիք դուք անոր զօրութեան վրայ որով գործեց հրաշներ, որով երկրէս վերացաւ իւր Այլակերպութեան ժամանակ, որով խորտակեց գերեզմանին դռները և մտաւ յերկինս: Սակայն կ'ըսէք թէ չէք կրնար սիրել զօրութիւնը, լոկ զօրութիւնը: Իրաւունք ունիք. չէք կրնար սիրել զօրութիւնը լոկ իբրև զօրութիւն: Եթէ ոչ պիտի սիրէիք նաև թընդանօթը որ ութ միոն հեռի կ'արձակէ իւր գնդակը կամ ուռմին օդին մէջէն. պիտի սիրէիք Նիակարա ջրվէժը որ ամէն վայրկեան հազարաւոր և բիւրաւոր տակառաչափ ջուր կը թափէ անդունդը. պիտի սիրէիք շանթը որ յերկիր կը տապալէ ծառերը և կը փշրէ և կը լափէ զայնս նոյն հետայն: Ոչ, չէք կրնար սիրել լոկ զօրութիւնը, և չէք կրնար սիրել զՔրիստոս, եթէ կը խորհիք գլխաւորապէս կամ առաւելապէս անոր զօրութեան վրայ: ԶՍտուած սիրելու դժուարութիւնը զոր կը կրեն տղայք մինչև տեսնեն զնա ի Քրիստոս՝ սա է որ անոնց կը թուի նա իբրև հզօր, բարձրեալ, ամենիշխան և յաւիտենական էակ: Եթէ տղայք կարող ըլլան խորհիլ Աստուծոյ վրայ ինչպէս յայտնուած է նա ի

Քրիստոս, յայնժամ կարող կ'ըլլան սիրել զնա, վասն զի կը միացունեն զօրութեան, փառաց և գերիշխանութեան այս գաղափարաց հետ Քրիստոսի վերաբերեալ ուրիշ գաղափարներ ևս որք են ճշմարիտ գաղափարներ:

Առնունք, զոր օրինակ, Քրիստոսի քաղցրութիւնը: Տղայք կը սիրեն մօր կամ բարեկամի քաղցր բարքը, կը սիրեն մօր կամ հօր գգուանաց քաղցրութիւնը, կը սիրեն մօր կամ հօր խօսքերուն քաղցրութիւնը: Խիստ խօսքը, յանկարծ կամ բարկութեամբ ըսուած խօսքը, սոսկում կ'ազդէ տղայոց: Քաղցրութիւնն կամ ազնուութիւնն հրապուրիչ է, և երբ կ'ըսենք ազնիւ կամ ազնուական, չենք ուզեր ըսել լոկ բարուք և վարուք կիրթ և փափուկ, այսինքն՝ ազնուաբարոյ անձ: Ազնուական ի սկզբան կը նշանակէր ազնուատոհմ, և որովհետև ազնուատոհմ, ուստի և փափկասիրտ և ազնուահոգի: Ահաւասիկ ազնուական բառին նշանակութիւնը: Քաղցրութիւնը սիրելի և ցանկալի է մեզ երբ միացեալ է զօրութեան հետ. և որ աւելին է, որչափ մեծ ըլլայ զօրութիւնը, նոյնչափ անոյշ և հրապուրիչ կ'ըլլայ քաղցրութիւնը: Արդ, Քրիստոս, որպէս կը պատկերանայ մեզ Աւետարանաց մէջ, չունի աւելի սիրուն և աւելի որոշ մի յատկութիւն քան այս յատկութիւնն քաղցրութեան:

Չայս ցուցնեմ ձեզ երեք դէպք յիշելով: Նա տուաւ Օրէնք մը բոլոր աշխարհի, և աշխարհի պատմութեան բոլոր դարուց համար: Արդ, ի՞նչպէս տուաւ զայն: Քրիստոսի օրով, եթէ օրէնադիր մը մարդոց տար վարուց որ և է կանոն, բեմի վրայ կանգնելով կը խօսէր բարձրաձայն և բազում շարժումներով, և այդպէս կը ջանար տպաւորել օրէնքը բոլոր ունկնդիրներուն մտաց վրայ: Քրիստոս նստաւ լերան մը գլուխը, մինչ իւր շուրջ բազմութիւնը խօսեալ էին լերան խոտաւէտ կողերուն վրայ. և խօսեցաւ այնպիսի քաղցրութեամբ որով ձեր մայրերն կը խօսին ձեզ երբ տան ձեզ որ և իցէ խրատ կամ քաջակերութիւն: Խօսեցաւ առանց բռնն շարժմանց, առանց լեզուի խստութեան. խօսեցաւ այնպիսի կերպով որոյ քաղցրութիւնն կը հաւասարի իւր իշխանութեան: Եւ աշխարհի վրայ ամենայն ուրեք ուր կարդացած են մարդիկ այդ Օրէնքը և ըսած են, «Այո, այդ է բարձրագոյն Օրէնքը», ըսած են միանգամայն, եթէ խոհեմ մարդիկ էին, «Որպիսի՞ մեղմութեամբ խօսուած է այն»: Այո, այնպիսի մեղմութեամբ՝ որով լոյսն կու գայ յերկնից, այնպիսի մեղմութեամբ՝ որով ցօղը կ'իյնայ խոտոց վրայ գարնան կամ ամրան մէջ, այնպիսի մեղմութեամբ՝ որով գունաւոր ամպն հեղիկ կը սահի օդոյն մէջէն: Անոր մեղմ հոգին կը փայլի իւր պատուերին մէջ:

Անունը ուրիշ դէպք մը յորում նա կ'երևի փոթորկի մէջ, կը քալէ ալեաց վրայէն և կը նուաճէ զայնս՝ հարթ մակարդակի վերածելով: Հանդարտ է. կը քալէ այնպէս մեղմով որպէս թէ շարժէր Ղազարոսի տան մէջ ի բեթանիա. և փոթորկին այն ահեղ աղմուկին մէջ մեղմիկ ձայնով կ'ըսէ ջուրերուն, «Խաղաղութիւն», և աչակերտաց՝ «Դսեմ, մի վախնաք:» կը յիշէք դուք անոր յարութեան յոյժ նշանաւոր եղբրութիւնը, երբ մեծ երկրաշարժ եղաւ, կ'ըսէ մեզ պատմութիւնը, և զինուորք զարհուրելով ինկան որպէս մեռեալ: Հրեշտակն յերկնից իջաւ կատարեալ սպառազինութեամբ և շքեղութեամբ, և աչակերտք որ եկան ի գերեզման՝ բաց դռնէն նայեցան գերեզմանին մէջ և տեսան կտաւները որ հոն կը կենային. և անոր գլխոյն վարչամակը չէր միւս կտաւներուն քով, այլ՝ խնամով ծալուած և դրուած էր առանձին տեղ մը: Ահա աշխարհի այս Տէրն և Թագաւորն այնքան աղնիւ և փափկանկատ էր որքան ամենասիրուն կլինն յաշխարհի, և չկամեցաւ մեկնիլ գերեզմանէն՝ թողով վարչամակն հոն անկարգ և անկանոն վիճակի մէջ: Ահա Քրիստոսի ազնուութիւնը. անոր բոլոր զօրութիւնը միացեալ էր այս խանդակաթ քաղցրութեան հետ:

Այժմ խորհինք անոր հոգւոյն կատարեալ մաքրութեան վրայ: Դուք կը փնտռէք հոգւոյ

մաքրութիւն բոլոր այն անձանց վրայ որոց կը վստահիք և զորս կը սիրէք: Կը զգուիք պիղծ բերանէ և մոլեկան բնաւորութենէ. տարակոյս չունիմ թէ կը զգուիք: Ամէն ուղղամիտ ազայ կը զգուի, և դուք կը փնտռէք մաքրութիւն ձեր հօր, մօր և բարեկամաց վրայ: Կը փնտռէք զայն ձեր վրայ ևս. կ'ուզեմ ըսել մաքրութիւն հոգւոյ և մաքրութիւն լեզուի: Այս ցանկալի է ձեզ, և այս յատկութեան փայլը կը տեսնէք վտակին վրայ որոյ վճիտ ջուրը կը հոսէ խոխոջերով: Բաղդատեցէք զայդ այն ինչ հեռակայ լճին հետ որոյ ջուրն է կայուն, նեխեալ և աղտեղութեամբ լի, և որ կը բուրէ ապականիչ ժահահոտութիւն. պիտի գօչէք, «Մըքան տարբեր է այդ ապականեալ լիճն այս մաքուր և կարկաշահոտ վտակէն:» Այո. կը համարիք մարդարիտն աւելի ընտիր քան թանձր գիծերով և յոյժ պայծառ գոյներով պատկեր մը: Կ'ընտրէք մանաւանդ մարդարտին մաքրութիւնը և փայլը քան ակնախտիդ գոյներու տարապայման ճոխութիւնը: Կ'ընտրէք մաքուր օդն, որոյ կենսաբաշխ ազդեցութիւնը կը զգայ իւրաքանչիւր զարկ: Կ'ընտրէք զայն մանաւանդ քան ապականեալ օդը որ լի է գարշահոտութեամբ և վտանգաւոր ազդեցութիւններով: Ապա ուրեմն ես այնպէս կը համարիմ թէ կ'ընտրէք նաև մաքրութիւն հոգւոյ և լեզուի: Այս արդարև կատարեալ էր ի ֆրիստոս, և այս աւելի

արժանի է մեր դիտողութեան, վասն զի միացեալ էր անհուն և անչափելի զօրութեան հետ: Զօրութիւնն յարմարութիւն ունի յերևան բերել մարդոց նկարագրին ստորնագոյն և յոռեգոյն կողմերը: Տեսնուած են շատ մարդիկ որք, եթէ ցմահ վարելին հասարակ կենցաղ, յարգելի կրնային ըլլալ յաչս իրենց ժամանակակցաց, և սակայն ստանալով մեծ դիրք ընկերութեան մէջ՝ եղան զեղիս, անզգամ, անգութ և հայհոյելչ, այսինքն՝ թողուցին իրենց ետև չար յիշատակ մը այն զօրութեան կամ իշխանութեան պատճառաւ զոր ստացան: Զօրութեան հակամիտութիւնն է միշտ յերևան հանել մարդոց յոռեգոյն յատկութիւնները:

Ահաւասիկ հզօրագոյն անձը որ երբեք ապրեցաւ երկրի վրայ, որ կարող էր հրաշք գործել դպչելով, կամ առանց խօսելու, լոկ կամենալով, զոր մահը չկրցաւ բռնել, և ուրում, եթէ դիմադրէր նա, Պիղատոս այնչափ անկարող էր յաղթել որչափ անկարող էր իւր մատամբը վերցունել զլիբանան: Ահա այս անձը, որ թէպէտ այնքան հզօր է և կ'ըսէ թէ Տէր է աշխարհի, չունի երբեք նախանձ, ոխ, կամ ատելութիւն. չունի երբեք անձնասիրութիւն, ազահութիւն, փառամտութիւն, այլ՝ լի է սուրբ և երվնային սիրով և նման երկնից կը փայլի իւր մաքրութեամբ:

Ահաւասիկ Տէրը զոր պարտիք պատկերա-

յունեւ ձեր մտաց առջև օգնութեամբ այն բազմաթիւ ծանօթութեանց, որք Աւետարանաց մէջ արուած են իւր նկարագրին նկատմամբ, պատկերացունել, այո, որպէս զի սիրէք զնա:

Նմանապէս կը յիշէք հարկաւ անոր զարմանալի համակրութիւնն առ աղքատս և առ կարօտեալս, առ այնպիսիս որ կարօտ էին իւր օգնութեան: Եթէ դուք և ես ըլլայինք յայնժամ յաջող և զարգացեալ մարդիկ և բնակէինք, զոր օրինակ, ի Հռոմ կամ յԱթէնս, և երթայինք ի Պաղեստին, նախ զ՞ վ պիտի ուզէինք տեսնել: Անտարակոյս պիտի ուզէինք տեսնել յաջող և քաջ դաստիարակեալ մարդիկը, այսինքն՝ զայնպիսիս որ պիտի հիւրընկալէին զմեզ սիրով և հաճելի պիտի գործէին մեր այցելութիւնն հոն, և զայնպիսիս որոց կրնայինք ի փոխարէն մատուցանել նոյնպիսի պատիւներ երբ գային առ մեզ: Պիտի ընտրէինք աղնուականները և երևելիները, եթէ պատեհութիւն ունենայինք և յաջողէինք բարեկամանալ անոնց: Կարծեմ թէ անկարեկիր պիտի չըլլայինք տառապելոց, եթէ տեսնէինք զանոնք. սակայն պիտի ընտրէինք գլխաւորապէս միւս մարդիկը: Վստահ եմ թէ ինձ համակարծիք էք: Արդ, ահա Ոմն որ պատգամ ունի յերկնաց և եկաւ յաշխարհ: Որո՞ց եկաւ: Եկաւ աղքատագոյն, վատթարագոյն և ամենատղէտ

39357-67
523270

անձանց: Եկաւ աղէտներուն որպէս զի ուսուցանէ անոնց, մոխներուն՝ որպէս զի յուզողութիւն բերէ և մաքրէ զանոնք: Եկաւ գարշելի, սոսկալի բորոտներուն որպէս զի սրբէ զանոնք: Եկաւ անյոյս և վայրագ խելագարներուն որպէս զի պարզեւէ անոնց խելք և բերէ զանոնք յազատութիւն որդւոց Աստուծոյ: Այս էր անոր յորդառատ համակրութիւնը, և մենք պարտական ենք միշտ յիշել զայս երբ կը խորհինք ֆրիստոսի վրայ: Դարձեալ յիշեմ ֆրիստոսի յատկութիւնները. զօրութիւն և ամենիշխանութիւն, քաղցրութիւն և հեղութիւն, համակրութիւն առ կարօտեալս, և կատարեալ մաքրութիւն հոգւոյ և կենաց:

Ապա դիտեցէք, մանաւանդ, անոր սէրն առ տղայս: Չայս անշուշտ պէտք է յիշել որպէս զի ազդէ ի մեզ նոր սէր: Մարդիկ յայնժամ խիստ և գոռոզ էին հանդէպ փոքրիկ մանկան: Անփոյթ էին անոր նկատմամբ, մինչև մեծնալով ըլլար վերջապէս քաղաքացի կամ մայր քաղաքացեաց: Մանկիկն իբրև մանկիկ ոչինչ էր յայտ ընկերութեան: Կիկերոն, պերճախօս ատենաբան և մեծ փիլիսոփայ և մարդասէր, կ'ըսէ թէ երբ մանուկ մը մեռնէր, ոչ ոք կը համարէր զայդ մասնաւոր խորհրդոյ արժանի, ոչ ոք կու տար այնմ կարևորութիւն: Վարդապետն եկաւ այս աստուածային զօրութեամբ և գերիշխանութեամբ, և անդստին ի սկզբանէ սիրեց զտղայս: Ինքն իմ մտնուցեղաւ ի Բեթ-

լեհէմ և միշտ կը յիշէր զայս, որդի՛ ի նա-
զարէթ, և որդիական հոգին մնաց իւր բա-
վանդակ կենաց մէջ: Կը յիշէք թէ նա առաւ
փոքրիկ մանուկներն ի գիրկս իւր, և դներով
իւր ձեռքերն անոնց վրայ՝ օրհնեց զանոնք, ը-
սելով, «Թող տուէք աս մանր տղոցը որ ինձի
գան, և մի արգիլէք ասոնք, ինչու որ Աս-
տուծոյ թագաւորութիւնը ատանկներունն է:»
Կը յիշէք թէ ըսաւ նա, «Անոնց հրեշտակները
միշտ կը տեսնեն իմ Հօրս երեսը՝ որ երկինքն
է.» և առնելով փոքրիկ տղայ մը կանգնեցուց
վիճող աշակերտաց մէջտեղ և ըսաւ, «Թէ որ
դարձի չգաք և տղոց պէս չըլլաք, երկնից թա-
գաւորութիւնը պիտի չմտնէք:» Կը յիշէք
թէ բժշկեց զտղայս կրկին և կրկին, զոր օրի-
նակ՝ դուստրն փիւնիկ Ասորի, հեթանոս, Յոյն
կնոջ, որ իրաւունք չունէր դիմել առ Քրիստոս,
ինչպէս Հրեայ մայրեր ունէին կը կարծուէր,
բայց որոյ աղօթքը լսելով շնորհեց նա օրհ-
նութիւնը զոր կ'ինն այնքան եռանդեամբ կը
խնդրէր ի նպաստ իւր փոքրիկ աղջկան: Քրիս-
տոսի սէրն առ տղայս յայտնի և անոյշ է ա-
նոր կենաց բոլոր պատմութեանց մէջ, ինչպէս
կ'ակնկալէինք, գիտնալով անոր աղնութիւնն
և մաքրութիւնը. վասն զի ուր այս յատկու-
թիւնը կան, անդ կայ գորով և սէր առ տղայս:

Դարձեալ, մի մոռնաք զոր ինչ նա պարգևեց
աշխարհի: Կը պարծինք մենք Ծննդեան տօնի
ընծաներով, և կ'ընդունիմ թէ գեղեցիկ և

բերկրառիթ են այն ընծայք: Չմոռնանք թէ
Քրիստոս տուաւ իբրև Ծննդեան ընծայ եր-
ջանկագոյն և սիրելագոյն Քրիստոնէսայ աշխարհ
մը: Չկայ որ և իցէ բարեսիրական գործ, ե-
կեղեցի, կրթական հաստատութիւն, գրա-
տուն, և մարդկութեան օգտակար որ և իցէ
կազմակերպութիւն որ չգար Քրիստոսէ: Կը-
սէք արդեօք թէ «Քրիստոս երբեք տուած
չէ ինձ որ և իցէ բան:» Ո՛հ, նա տուած է
ձեզ ամէն ընծայ զոր առած էք ցարդ Ծննդեան
տօնին առթիւ: Նա տուաւ ձեզ ամէն ազ-
դեցութիւն զոր կը վայելէք ընտանեկան եր-
ջանիկ յարկին տակ: Նա տուաւ ձեզ ապա-
հովութիւնն և հանգստութիւնը զոր կը վա-
յելէք ընկերութեան մէջ: Նա տուաւ ձեզ
այն զրականութիւնը որ յանչափս սիրելի է
ձեզ: Նա տուաւ ամէն բան: Իւր Աւետարանն
է ամէն արարածի համար. ամէն ազդեցու-
թիւն որ կայ մեր շուրջ և ամէն կազմակեր-
պութիւն որ իւր գոյութեամբ կը գեղեցկացու-
նէ զերկիր, Քրիստոսէ կու գայ առ մեզ: Այս
ամենայն է անոր Ծննդեան ընծան առ մեզ.
և եթէ այժմ բանալով զերկինս՝ աստուածա-
յին ձեռք տեղացունէր մեր վրայ ոսկի և
արծաթ և պատուական քարեր, այդ պար-
գևք պիտի չըլլային այնքան ճոխ և տևական
որքան այս թարգևները զորս նա կը շնորհէ:

Եւ դարձեալ, յիշեցէք թէ նա կը խորհի
մենէ իւրաքանչիւրին վրայ: «Չիս սիրեց, ու

իր անձը ինձի համար մատնեց,” կ’ըսէ մեծ առաքեալը: Թերևս ըսէք ինձ, “Ես մանուկ եմ, փոքրիկ մանչ կամ աղջիկ. չեմ նման մեծ առաքելոյն. Քրիստոս չխորհիր իմ վրաս:” Կը խորհի. ամէն անձի վրայ, որ կ’երթայ առ նա և որ աւելի և և՛ս աւելի կը ջանայ սիրել զնա, կը խորհի նա սիրով և անդադար. և բազմութիւնք փոքրիկ աղայոց զգացած են զայս, երբ իրենց սրտին մէջ մուտ գտած է սա խորհուրդը, “Քրիստոս կը սիրէ՞ զիս:” Քանի մը տարի յառաջ մեռաւ փոքրիկ աղջիկ մը, զոր ամէն ոք մեր տան մէջ կաթողին կը սիրէր, և թերևս մեծագոյն քաղցրութիւնն այն է զոր կը զգայինք և տակաւին կը զգանք՝ յիշելով թէ նա ի՞նչպէս, նստելով դաշնակին առջև, կը շարժէր իւր մատներն ստեղնաշարին վրայ և իւր սուր և բարձր ձայնով կ’երգէր, “Իստուս կը սիրէ՞ զիս, Դիստուս կը սիրէ՞ զիս:” Չէր կրնար ըսել “Յիսուս:” Արդ, սիրելիներս, այդ եղած է բազում մանկական սիրտերու ճշմարիտ զգացումը և համոզումը, և պարտի ըլլալ նաև ձեր զգացումը և հաւատքը:

Ապա ուրեմն, երկար չխօսիմ այս մանրամասնութեանց վրայ. յիշեցէք Քրիստոսի նախ զօրութիւնը, գերիշխանութիւնը, ապա համակրութիւնն առ աղքատս, ապա դորովն առ տղայս, ապա ընծաները զորս տուած է

աշխարհի, ապա իւր սէրն առ ձեզ, և նա յեցէք թէ ձեր սիրտը ևս պիտի չցուկ’ վսեմ, կաթողին և անմահական սիրով առ Քրիստոս: Յիշեցէք զայս ևս թէ սէր առ Քրիստոս և սէր առ Աստուած ի ձեռն Քրիստոսի՝ գաղանիքն է երկնից: Երկնային ծնունդ, երկնային գեղեցկութիւն է աշխարհի վրայ և աշխարհի մէջ: Բանալին է որով երկինք կը բացուի մեզ յայնկոյս գերեզմանին: Այո, փորձառութիւն մ’է որ կը տեսէ յաւիտեանս յաւիտենից: Ոմն կու տայ ձեզ ծաղիկ մը: Սիրուն է այն, բայց կը թառամի յետ սակաւուց, և կը պարտաւորիք նետել զայն: Ոմն կու տայ ձեզ գիրք մը, բայց կը մաշի և կ’աղտոտի յետ սակաւուց, և կը պարտաւորիք դնել զայն անկիւն մը: Այլ ոմն օր մը կու տայ ձեզ ադամանդ մը, թերևս փայլուն յակինթ մը կամ թանկագին արևակն մը. այդ ադամանդը, յակինթը կամ պատուական քարը երբեք չկորուսաներ իւր փայլը: Տարէք զայն ուրիշ երկիրներ, և բացէք տուփը, և ահա պիտի գտնէք անոր փայլն այնպէս պայծառ և գեղեցիկ որպէս յառաջագոյն: Թաղեցէք զայն գետնին տակ, եթէ կամիք, և յետ ժամանակաց փորելով գետինը՝ դուրս հանեցէք զայն, և ահա պիտի տեսնէք թէ ո՛չ փայլն է նուազած, ո՛չ գեղեցկութիւնը նսեմացած: Այդպէս է Քրիստոսի այս սէրն հաւատացելոյն սրտին մէջ: Շատ

բաներ ունիք թերևս որք կարևոր և գեղեցիկ կը թուին ձեզ այժմ, բայց պիտի մոռնաք: Սակայն երբ այս սերը միանգամ մտնէ ձեր սրտին մէջ, հոն կը մնայ յաւիտեան իւր գեղեցկութեամբ և ջերմութեամբ, և հետզհետէ կ'ըլլայ աւելի գեղեցիկ և աւելի ջերմ մինչև կ'ըլլայ վերջապէս անմահական ստացուած, անմահական ուրախութիւն:

«Ո՞ն որ դուք չտեսած՝ կը սիրէք:» Երանի թէ այսպէս կարելի ըլլայ ըսուիլ ամենուս համար, մեծ թէ փոքր, և երանի թէ տեսնենք զնա երկնից մէջ և սիրենք յաւիտեանս:

1874

W

1817